

Lidt om Feggesund Færgested.

Af ANDERS SØRENSEN

BLANDT de mange Færgesteder ved Limfjorden indtager Feggesund kun en meget beskednen Plads. I Fortid som i Nutid har Overfarten her været af ringe Omfang. Er de to Ture daglig i hver Retning, som den nuværende Motorfærge gør, tilstrækkelige, er Færdslen over dette Sund ikke steget overvældende i Løbet af de sidste hundrede Aar.

Der skal ikke her gøres Forsøg paa at udrede Færgestedets sikkert tusindaarige Historie, men kun gives et Billede af Tilstanden i forrige Aarhundredes første Halvdel, men først skal der dog gives et kort Rids af Færgestedets ældre Historie.

1454 omtales Færgestedet som hørende til Han Herreds Len, idet Hans Westeni 8. April paa Han Herreds Ting faar Tingsvidne paa, at Feggesund er fri Færgested til Han Herred, og at den Skyld, som ganger af Sundet, hører ham til, som har Han Herred til Len¹).

Den første Færgemand, man faar Navnet paa, er Anders Simonsen, der nævnes i Aalborghus Lens Jordebøger 1604-10. Af Færgeriet svarer han 3 Mark i Penge samt en Tønde Heltfisk. Han efterfølges af Peder Mouridsen, der staar for Færgeriet til 1664, og svarer samme Afgift som Forgænger. Heltfiskeriet omtales i hele Tidsrummet 1604-64 som "Slet øde og efterløben med Sand", hvad der vel kun kan gælde det paagældende Sted, eftersom Heltfiskeriet jo blev drevet helt op til 1832²).

I Peder Mouridsens Tid indtraf følgende Ulykke under Overfarten. 11. Juli 1624 skriver Kongen til Otto Skeel til Hammellose, Befalingsmand paa Dueholm, om at lade forfølge en Drabssag. To Mænd, Morten Poulsen og Thomas Michelsen, kom i Trætte paa Færgen. Morten Poulsen beklagede sig over, at Thomas Michelsen havde slaæet ham, og de, der havde været med paa Færgen, havde bevidnet, at Thomas Michelsen selv sprang ud fra Færgen, og at de ikke vidste, om han kom levende i Land, efter hvilket Vidnesbyrd Sandmændene havde svoret, at Thomas Michelsen var Skyld i sin egen Død, hvilken Ed dog dømtes magtesløs ved Landstinget i Viborg³).

1664 beboedes Færgestedet af Laurits Christensen, der betegnes som saa forarmet, at han intet kan yde. I Matriklen 1664 er Stedet ansat til 2 Td. Hartkorn, og i Landgilde svaredes som før 3 Mark i Penge og 1 Td. Helt.

1675 gaar Færgestedet ud af Kronens Eje, idet Kongen 17. August giver Johan Banniermann Skøde paa bl. a. Feggesund Færgested som Erstatning for Skade, han har lidt paa een ham tilhørende Vandmølle ved Vesterport i København⁴). Desværre nævner Skødet ikke Færgemandens Navn.

Laurits Christensens Tid som Færgemand blev ikke lang. Stedet, han beboede, nemlig Hus Nr. 7 i Sdr. Arup, havde efter Matriklen 1688 som Beboer Niels Pedersen

og som Ejer Assessor Thøger Lassen til Rødslet. Hartkornet var nu 3 Skp., 2 Fdk. og 1 Alb., hvilket Hartkorn gaar igen i senere Skøder. Færgestedet, der i Matriklen er opført særskilt uden Beboernavn, er ansat til 4 Skp. Hartkorn af Overfarten.

Om Niels Pedersen har drevet Færgen er vist tvivlsomt, thi i Begyndelsen af 1670erne bortfæstes Færgehuset til Christen Laursen for 4 Rd. i Stedsmaalspenge⁵). Hans Navn findes dog ikke i Matriklen 1688 ligesaa lidt som hans Makker, Michel Laursen, om hvem Stedets Præst, M. E. Wogelius, i Kopskattemandtallen 1704 skriver: "Hvad Færgemændene Angaar, som tilholde at skall Suare Kopskat efter dend 5te Articl., da boer vel ved Fægesund Færgested tuende Mend, Nafnlig Christen Laursen⁶) med sin Hustru Anne Andersdatter⁷) och Michel Laursen med sin Hustru Kirsten Nielsdatter, men Beggj saa fattige, att de icke Kand betalle schatter med alt det de Eye, formedelst der falder ved dette lidet Færgested af offuerførseler Sielden og Liden fortieneste, Huilchen deres slette tilstand ieg Sandfærdeligen kand testere, og schall ved inquisition Ligesaa forefindes." Færgestedet laa da under Ørndrup paa Mors, der 1699 solgtes til Anders Kjærulf til Bjørnsholm, der 1719 ved Han Herredernes Ting stævnedede dem begge for Restancer, saa det var altsaa ikke blevet stort bedre med den Økonomiske Tilstand siden Præsten skrev som ovenfor anført, og nogen Fremgang blev der heller ikke Tale om før Christen Jensen af Arup i 1780erne overtog Færgegaarden.

Af det foregaaende ses Færgeriet kun at have været knyttet til Feggesund i Arup Sogn. Der synes imidlertid ogsaa at have været knyttet Færgerettigheder til Feggeklit i Sejerslev Sogn, thi 3. Juli 1674 gives Fru Agnete Kaas Skattefrihed paa Feggeklit med Færgested indtil 1. Januar 1687⁸). Agnete Kaas købte Gaarden samme Aar af Poul Klingenberg til Højris. Hun døde her 1688 som Enke efter Peder Henriksen Mylting til Sø.

Christen Jensen var dog ikke Ejer af Færgegaarden, den fik han først tilskødet 14. Februar 1803 af Niels Eriksen i Amtoft mod at Færgeretten udøvedes i Fællesskab. I Skødet nævntes "det af ham beboede Hus ved Feggesund" af Hartkorn 1 Skp., 3 Fdk. og 2 Alb.; Færgehartkornet, 4 Skp., nævntes derimod ikke i Skødet.

I Christen Jensens Tid foregik der en Ændring i Færgævæsenets Forhold til Statsmagten, idet de private Færger, der tidligere havde henligget under Danske Kancelli, ved kongelig Resolution af 24. Marts 1807 overgik til Generalpostamtet⁹) (senere Generalpostdirektionen), der synes straks at lade sit Søgelys spille over Limfjordens Færgesteder.

⁵ Aalborghus Amts Jordebogsregnskab 1671-77.

⁶ Død 23. April 1727, 77 Aar gammel (Arup Kirkebog).

⁷ Død 17. April 1721, 56 Aar gammel (Arup Kirkebog).

⁸ Deliberationsprotokol 4,43 og 18,15.

⁹ Vejledende Arkivregistratur III, 231 samt Aalborghus Lens Regnskaber 1608-60 og Thisted Amts Færgesager, Pakke II.

¹ Repertorium Diplom. 2.R.I.341.

² Hugo Mathiessen: Limfjorden, Side 139.

³ Jydske Registre 8,23.

⁴ Skødebog Q 539 I.

I en Indberetning af 3. Juni 1809 fra By- og Herredsfoged Borchsenius i Nykøbing til Generalpostdirektionen hedder det, at Feggesund Færgested ejes af Christen Jensen, som af Sejerslev, Ejerslev og Jørsby Sogne i Sundkorn faar 8 Td. Byg aarlig. Nogen fast Færgefart er der ikke, og af Sognene svares kun det nævnte Korn. For Tiden er der kun een Baad, der kan bære 8 Td. Korn, og til Transport holder Færgemanden kun en Pige foruden sig selv. Der fattes en Færge til Vogntransport, og der burde holdes to Karle foruden.

I 1810 lader Generalpostdirektøren Færgestederne ved Limfjorden besigtige af Poul de Løvenørn (Grundlæggeren af Fyr- og Vagervæsenet). 21. August sender han fra Feggesund en lang Indberetning om Forholdene paa Stedet bilagt med Plan og Tegninger til Færgestedets Istandsættelse, saavidt som han synes det kan passe efter Forholdene.

Det er i Sandhed ikke nogen straalende Beskrivelse man faar af Forholdene. Færgeriet har hidtil været af meget ringe Betydning, dog er Heste- og Kvægtransporter forøget meget efter Krigen (1807). Ganske vist er Færgeriet af ganske privat Karakter og uden Privilegium, men han finder, at det vilde være nyttigt at faa det sat under offentlig Tilsyn. De foranførte 8 Tønder Byg aarlig siges her at blive ydet af Beboerne i Ullerup og Sejerslev Sogne for at faa "en Mand i Sønder Arup Mølle" til at færgesig over. Om det benyttede Fartøj bemærkes, at det tidligere kun var en Robaad, der ikke kunde tage en Vogn med, uden den først skulde skilles ad, bringes over stykvis, endda i flere Omgange; sandelig en noget besværlig Maade for kørende at blive fragtet over paa. Om Kreaturer hedder det, at de til Tider maatte svømme over. Havn er der ingen af paa Hannæs, saa Baaden maa trækkes paa Land, saa det er yderst ubekvemt at komme ud til Færgen.

Paa Mors er der en god og naturlig Landingsplads for Færgen, saa at man kan lægge lige til Land, saa man kan faa Heste og Kreaturer over uden Risiko, og der benyttes her en løs Kastebro fra Land ud til Færgen.

En Mangel er det ogsaa, at Færgemanden bor paa Hannæs, og at der ingen Folk findes paa Morssiden, saa naar nogen vil herfra til Hannæs, maa de vifte med en Stage eller et Klæde eller lignende, da det er for langt at raabe, men det kan godt tage flere Timer, før man fra Færgehuset observerer det, og i mørkt og taaget Vejr kan det slet ikke ses.

Det var jo hyggelige Tilstande for de rejsende, og, hvad værre var, det var næsten umuligt at faa Husly for Natten, og bedre var det naturligvis ikke naar det drejede sig om Kreaturdrifter, hvortil der skulde sørges for Foder.

Det mindste, der efter Løvenørns Mening kan gøres, dersom der skal være Tale om Færgested, er at bygge et Hus for en af Færgekarlene, som stedse Dag og Nat maa være paa Mors og der have en Baad for at kunne ro enkelte Personer over samt for at kunne hente Færgen til Overførsel af Vogne og Kreaturer, thi at holde en ordentlig Færge paa begge Sider maa anses for at være for bekostelig i Forhold til Stedets Betydning.

Der foreslaas da:

a. Der bygges et Hus ved Landingsstedet paa Mors til Ophold for en af Færgefolkene, og Huset bør ligge

saaledes, at Vinduerne vender mod Vandet, og at der anbringes Lys i Vindueskarmene, naar Færgen er i Fart om Natten.

b. Der bygges et Færgehus paa Hannæs, blot af Sten, som der er nok af paa Stedet.

c. For at den Færgekarl, som skal være paa Mors, kan oversætte gaaende samt hente Færgen til de større Transporter, maa han nødvendigvis have en passende Jolle, og da Færgemanden efter den nuværende Ordning ikke er pligtig til noget som helst, er det rimeligt, at Jollen første Gang anskaffes af det Offentlige, men vedligeholdes af Færgemanden.

d. Paa hver Side bør laves en Indgravning til at lægge Jollen i, og bedre var det, om Enden af Færgen ogsaa kunde komme derind, og helst den hele.

e. Den nuværende upligtige Færgemand har anskaffet en ny Færge, som nu er for lille, og det var ikke ubilligt, om han fik en Understøttelse een Gang for alle til Anskaffelse af en større Færge.

f. Naar Færgemanden faar en større Færge og holder den i god Stand tillige med en Jolle paa hver Side for enkelte Personers Overførsel, saa er det billigt, at der bliver givet Privilegium til Stedet med behørig Sikkerhedsreservation for Færgefartens Holdelse i Fremtiden, og at der gives samme Taxter som for Færgestederne paa Randers Fjord, Mariager Fjord og de Øvrige Færgesteder ved Limfjorden.

Dette var altsaa Hr. Løvenørns uforgribelige Mening om Tingenes Tilstand og om, hvad der burde gøres for at Overfarten kunde komme til at foregaa blot saa nogenlunde.

Paa Forespørgsel fra Amtmand Faye foreslaar Byfoged Møller i Nykøbing den 17. August 1811, at der snarest muligt bør skaffes en Færge, der kan overføre Heste, der under de nuværende Forhold maa svømme over, samt at der laves Færgehus og Anløbsbro. Huset anslaar han til at ville koste 1250 Rd. En Skibsbro og en Færgehavn sat af hugne Granitsten anslaas til 500 Rd. og en Færgebro paa Mors til 50 Rd., og endelig mener han, at en ny Færge med bekvem Indretning vil koste 300 Rd.

Midt under Overvejelserne dør imidlertid Færgemanden, Christen Jensen (Skifte afholdt 23. Sept. 1811), og Enken, Sidsel Arentsdatter, faar Ejendommen udlagt til fri Raadighed. Hun fik dog ikke nogen lang Enkestand, thi allerede 9. November s. A. gifter hun sig med Ejeren af Bisgaard i Øsløs Sogn, Christen Jacobsen, der nu overtager Færgeriet, og nu maa han altsaa til at tilkendegive sin Mening om, hvorledes Tingene skal ordnes, og det gør han i en Skrivelse til Amtmanden, i hvilken han erklærer, at Indtægterne har været saa ringe, at det er ham umuligt at forrente en saa stor Anlægs kapital, som han anslaar at ville beløbe sig til ca. 3000 Rd., hvorfor han henstiller, at Færgehuset forbliver som det er, og at der blot anskaffes en ny Færge, der kan medføre rejsende med Heste og Vogne.

Herefter indberetter Amtmanden 29. Oktober til Generalpostdirektionen, at han bifalder Løvenørns Forslag, men finder dog Tiden ubejlelig, da Byggematerialerne er steget urimeligt højt. Hvad angaar de fornødne Pengemidler foreslaar han et Laan af den kongelige Kasse paa 1700 Rd., som skal tilbagebetales ved Hjælp af en Taxtforhøjelse. Færgemanden maa selv betale 600 Rd., Morsøs 2 Herreder 600 Rd at paaligne

efter Hartkorn, Hannæs Land samt Lild og Tømmerby Sogne skal forrette Kørselen til Havneanlægget gratis, og af Amtets Kasse kan der saa udlaanes 1000 Rd. til Færgemanden mod 4 pCt. Rente og 2 pCt. Afdrag. Dette Forslag bifalder Generalpostdirektionen i en Skrivelse til Amtmanden 3. Oktober 1812, men mere skete der heller ikke, thi i en Skrivelse til Rentekammeret 13. Oktober s. A. meddeler Amtmand Faye, at det nu er lykkedes ham at faa Færgemanden til at anskaffe en større Færg. Der er sluttet Aftale med en Skibstømrer i Løgstør for næsten det dobbelte af den Pris, som blev anslaaet forrige Aar, men da Priserne paa alle Byggematerialer vedbliver at stige og Arbejdslønnen ligeledes, ser Færgemanden sig ikke i Stand til at udføre, hvad han har paataget sig, og han har anmeldt dette for Amtet. Øjeblikket maa ogsaa siges at være ugunstigt, da Indtægterne umuligt kan holde Trit med Udgifterne, men da dette Færgested er et fuldkomment privat Anlæg, som det staar i Færgemandens Magt at ophæve, naar han vil, saa staar det ikke i Øvrighedens Magt at paalægge ham, hvorledes Indretningen skal være. Kun ved et Magtbud og ved offentlig Understøttelse kan saadant ske. Da han har anmodet Generalpostdirektionen om kongelig Approbation paa det indgivne Forslag, og denne ikke er modtaget, saa kan han intet videre foretage sig, før han paa Regeringens Bud bemyndiges til at beordre Arbejdet fuldført og bliver forsynet med de fornødne Tvangsmidler til at sætte udstedte Ordre i Kraft.

Herefter blev der stille om Sagen. Tiderne var jo alt andet end lyse. Statsbankerotten 5. Januar 1813 gav jo Statsmagten andet at tænke paa end Feggesund Færgested, hvis Forhold ikke blev ordnet denne Gang, skønt det var haardt tiltrængt, hvilket ses af følgende Klage, der af Casper Peter Svindt til Vesløsgaard indgik til Generalpostdirektionen:

”I Wester Hanherred, Thisted Amt, gives et Færgested ved Limfjorden - Færgemanden nyder visse Tønder Korn af nogle Morslands Beboere. Han er yderst forsømmelig i sine Pligters Opfyldelse, gjør Lyst Reyser, og lader Reysende selv sørge for hvorledes de komme over Sundet uagtet han selv og hans Karl er vorden fritaget for Kongelig Tjeneste; da han ingen bestemt Taxt haver, lader han sig betale vilkaarlig; den 12. Sept. betalte min Karl af Baaden for Overfart 24 Sk. NB. Hesten maatte svømme for. Færgemanden var fraværende. Den 25. Sept. var han ligeledes borte, min Hoppe maatte svømme om ieg vilde over, ligeledes den 26. Sept., af mig fordredes 4 Mark for Turen, ialt 8 Mark; ald vilkaarlighed er odiøs - det er alt for farligt sidst i September at lade Bæster svømme over, thi da er Vandet alt for koldt - Færgen haver han havt paa Land, Gud ved hvor mange Dage, men saadant er ey i nogen Aviiis bekendtgiordt, nu 25. Sept. var den tiæret, den 26. Kl. 4 Eftermiddag laae den endnu paa Land - Færgemanden er Selv Eier, Sundet kaldes Fægøesund, Seil Dybet ey bredere end ved Aggersund - Jeg har troet det var min Pligt at gjøre Det Høje Collegium opmærksom paa dette Uvæsen.

Weslesgaard, den 3die Oktober 1812.

Underdanigst
Svint”.

Denne Klage sendes til Amtmanden til Erklæring, og fra den angrebne Færgemand indsendes følgende:

”Underdanigst Promemoria!

I følge En Klage eller besværing af 3. October sidst til det Høy Kongelig Post Amt fra ST. Hr. Svindt, Herre til Weslesgaard, maa ieg underdanigst melde: at ingen Kand med Sandhed Vidne eller sige jeg er forsømmelig eller gjør Lyst Reyser, thi min formue Kand ikke strekke til saadant, men naar nødvendigheder udfordrer, at ieg maa udreyse, for at Kiøbe noget til Husholdningen eller Materialier til færgen eller Baadens Reparation, da Kand ieg umuligt i den tid vere hiemme, og Høj bemeldte Hr. Svindt betiener sig af usandheder i sin Klage, da Hand angiver at Hans Hest maatte svømme over sundet fordi ieg ikke var Hiemme den 12. September, og ieg var dog tilstede, men Karlen sagde til mig, at han Hellere Ville lade Hesten svømme over og der for give 24 Sk. end give noget mere og faaet den over paa færgen - Hvad dette angaar den 25de og 26de September, da var færgen under Reparation, og dette for 4 á 6 Dage, vidste ieg ikke skulle anmeldes udj aviserne, Thi bedes Her Ved underdanigst om forladelse for denne Gang - men Hr. Svindt vil ligne Feggesund ved Aggersund, det er alt for urimeligt at tenke eller Siige, da En Hver som er Søvant og tillige farvandet bekiendt i Liimfjorden skal alle tider tilstaae, at de Kand gjøre 3 farter over Aggersund mod Een Ved Feggesund, men dog maa ieg tilstaae Hr. Svindts angivelse af Dybets breede ikke er ret meget bredere End Aggersunds Dyb, naar man havde landevej til det Sted, men derimod har ieg en lang Vej at arbejde paa Siden af grunden langs med Dybet før jeg kommer ud til Hagen, og den Tour foraarsager alt dette som de ubefarne kalder forsømmeligheder hos mig - Thi de indser ikke Hvad den saakaldte Lyv bræning, Kand udvirke tillige med strømmen, som har en stor magt der igiennem, saa der i Hort Veyer behøves stræng arbejde og megen forsigtighed om der skal ske overfart, altsaa naar folk skal arbejde strængt og lenge bør de have noget meere for farten end Hvor det Kand ske hastigt, og ieg ved ikke at Have taget for meget eller urimelig betaling Enten af Hr. Svindt eller nogen, men det meste forunderlig er, at Hand først i sin Klage besværges sig over, at ieg af nogle Morslands Beboere nyder visse Tønder Korn, Ventelig meener Hand for fergefarten, og er ikke saa meget Korn ieg nyder, Thi den deel Morslands Beboere, som giver Korn, giver ikke mere End godvillig, nogle Een skip Byg, andre 34 skiper og den største Deel 12 skipe, og hvad det Kand Vedkomme Tit bemeldte Hr. Svindt at Raisonnere over, det forstaaer ieg ikke Kand ansees paa anden Maade, End at Være af den misundelige Slegt. Thi bedes Her Ved underdanigst! det maatte naadigst behage det Høje Collegium at indrette Taxten saaledes, at ieg med færgefarten Kunde Have det nødvendige til Underholdning og bekostning.

Feggesund den 27. Oktober 1812.

Deres underdanigst Tjener
Christen Jacobsen
Færgemand.”

Dette Svar sender Amtmand Faye 13. November videre med Bemærkning om, at Færgestedet er en fuldkommen privat Indretning, hvor hverken Færgernes eller Færgefolkenes Antal er bestemt eller Færgetaxterne fastsat, saa det maa stedse blive ufuldkomment, saalænge

Færgeriet ikke, som af Amtmanden tidligere foreslaaet, bliver et Privilegium.

Mere kom der ikke ud af den Historie; Klagen henlagdes ubesvaret.

20. August 1830 giver Christen Jakobsen Skøde paa Færgestedet til Peder Andersen Amtoft, der allerede 22. December 1832 skøder det videre til Thomas Christensen Rødbroe, der allerede 3. August, altsaa før Købet er endelig i Orden, skriver følgende Andragende til Kongen:

”Efterat jeg havde tilkjøbt mig Feggesund Færgested i Arup Sogn, Thisted Amt, erfarer jeg, at dette Færgested er uprivilegeret. Da andre mueligen kunde faae i Sinde at søge et saadant Privilegium, uagtet Rettigheden har lagt til det Sted, jeg ejer, i Mands Minde, saa da jeg have haft betydelige Bekostninger paa Fartøiernes Reparation og med Opofrelse faaet Færgestedet i Orden, saa at det af Rejsende med Tryghed kan passeres, og jeg desuden agter at bygge en ganske nye Færge, saa ansøger jeg allerunderdanigst om Privilegium paa Færgestedet over Feggesund. Dette Færgeløb er det eneste, som forener Han Herred med Morsø, idet Wilsund omtrent 3 Miil og Aggersund omtrent 3½ Miil fraligger, og disse tvende er de nærmest Feggesund beliggende. Med Hensyn til Færdslen og dens Besværlighed han Færgestedet sættes ved Siden af Wilsund, hvorfor jeg tillige allerunderdanigst ansøger om, at de for dette Færgested gjældende Taxter maa blive anvendelige paa Feggesund, ligesom Anordningen af 23. Juni 1812 udvidet til ogsaa at gjelde for dette.

Allerunderdanigst

Thomas Christensen Rødbroe.”

Forinden Amtmanden videresender Ansøgningen, affholdes Synsforretning af Sognefoged i Arup, Lars Christian Andersen, og Gaardmand Ingvar Andersen, der finder, at Færge med Tilbehør af Aarer, Stager, Anker og Tove er i brugbar Stand; Færge kan indtage en Vogn og to Heste. I Færgegaarden er Plads til 2 Personer udenfor Bondestanden og 2 af Bondestanden, ligesom der findes Staldplads til 4 Heste, men desværre er der ikke anført noget om, hvad der bydes af Husrum til de forskellige Personer.

Færgeriet bestrides af Færgemanden selv og en Karl.

Fra Herredsfoged Qvistgaard i Han Herred er der ogsaa indhentet en Udtalelse. Han beskriver Færgefartøjet som en fladbundet Baad, der ikke har den Størrelse og i Særdeleshed ikke den Bredde, som den bør have for at Vogne og Heste bekvemt kan overføres, ligesom der behøves en Forbedring i Logiforholdene. Skønt Færgestedet ikke er af den Beskaffenhed, som det burde være, findes det særdeles Ønskeligt, at det bliver forsynet med et Privilegium for at man derved kunde fordre Forbedringer baade med Hensyn til Rejsevilkaarene som til Betalingen, og det foreslaas i denne Forbindelse, at der, ligesom Tilfældet er ved Sallingsund og Vildsund, ikke indenfor en bestemt Afstand maa overføres Personer, Gods eller Kreaturer for Betaling.

Med Synsforretningen og Herredsfogdens Udtalelse fremsender Amtmand Faye Rødbroes Ansøgning til Rentekammeret, der videresender den til Generalpostdirektionen til Afgørelse. Tilladelsen gives et halvt Aar efter paa Betingelse af, at Rødbroe anskaffer en ny Færge af den Ønskede Størrelse, at han lader et Signal

opsætte paa Mors eller udstationerer en Mand med en Baad derovre, samt betaler en aarlig Afgift paa 2 Daler Sølv. Disse Betingelser gaar Rødbroe ind paa og lover dem opfyldte inden Udgangen af Juni Maaned 1833.

10. Juli affholdes Synsforretning for at se, om Rødbroe nu har opfyldt de stillede Betingelser. Forretningen foretages af Sognefoged Christen Jørgensen i Arup og Gaardmand Lars Christian Andersen i Amtoft i Overværelse af Færgemanden og Fuldmægtig Toft paa Aagaard.

Der er nu bekostet en ny Færge, 15 Alen lang og 5½ Alen bred forsynet med gode Aarer og en Kastebro, og den kan magelig tage en Vogn og to Heste. Videre fandtes en spidsgattet, fladbundet Baad i hensigtsmæssig Størrelse og i god Stand. Som Signal paa Mors har i mange Aar været anbragt en Stage med Tov og Trisse, hvorved der kunde ophejses en ophugget Tornebusk halvt, naar man Ønskede Baad, og til Tops, naar man ønskede Færge. Denne simple Indretning har hidtil virket efter Hensigten; Landingstedet er isoleret beliggende fra Byer og Steder og ligger en halv Fjerdingsvej fra nærmeste Bebyggelse.

Paa Hannæs er Indskibningspladsen og Vejen over Smaaholme og Grunde til Færge særdeles ubekvem (5-600 Alen lang), og kan ikke benyttes under Højvande, Sne og Is, hvorimod der paa Morssiden er dybt Vand lige ind til Landingsstedet.

Færgesjærens Bopæl findes at ligge bekvemt for Overfarten og har en Vindmølle. Stedet kan dog ikke siges at være passende til Gæstgiveri, men kan med ringe Bekostning blive det, idet der i østre Ende af Vaaningshuset findes en Stue af passende Størrelse, og ved Siden heraf et Kammer, der ved lidt Afpudsning og Anbringelse af en Kakkellov kan blive antagelig, og endelig kan der bygges til ved Østre Ende.

Denne Synsforretning fremsendes af Amtmanden, hvorefter Rødbroe endelig kan faa sit Bevillingsspørgsmaal i Orden. Om Bygning af Bro for at spare de rejsende for den lange Tur fra Land og ud til Færge bliver der paa Grund af Bekosteligheden ikke Tale, men i Sommeren 1836 lader Rødbroe selv bygge et isoleret Brohoved, 14 Alen lang og 5 Alen bredt med store Sten paa Siderne og opfyldt med Grus og med en Højde af 1¾ Fod over daglig Vande. Her fortøjes Færge, naar den ikke bruges, men det er dog stadig vanskeligt at komme fra Land og ud til Færge.

I 1836 indtraf der en Ulykke under Overfarten. Den 8. Juli om Formiddagen sendte Rødbroe Baaden over til Mors for at hente 3 Passagerer. Baaden var bemannet med Møllerkarlen, Peder Jensen Jørgensen, og Karlene Lars Christian Jensen og Jens Christian Nielsen. Ved Ankomsten til Mors var der yderligere ankommet 4 Passagerer med 5 Heste, der skulde til Marked i Lerup. Passagererne blev taget over i Baaden, der kunde bære 16 Mand (Hestene maatte svømme over). Da Blæsten ikke var stærk, og Mandskabet var øvet, var der ingen Betænelighed ved at foretage Overfarten, men herunder sprang Gaardmand Lars Larsen fra Ejerslev over Bord - af Frygt for at Baaden skulde synke - og druknede. Sagen blev naturligvis gjort til Genstand for retslig Undersøgelse, men ingen droges til Ansvar for den triste Hændelse.

Brospørgsmaalet var stadig et uløst Problem, men ikke glemmt. I Februar 1838 fik Toldinspektør Barfred i Frederikshavn til Opgave at besigtige Færgestedet for at give et Overslag til Løsning af Spørgsmaalet. Hans Forslag sendtes via Fyrinspektør Leth til Amtmanden, der videresender det til Generalpostdirektionen med Bemærkning om, at et eventuelt Vaseanlæg over Sandholmene passende kunde paalægges Øsløs, Vesløs og Arup Sogne.

Der er imidlertid kommen en ny Færgemand, idet Rødbroe har overdraget Færgestedet til Thomas Wils ved Mageskifte tinglyst 11. November 1839. Overdragelsen maa dog have fundet Sted før denne Dato, thi allerede 10. December 1839 fremkommer der fra Thomas Wils et detailleret Forslag til Broanlæg.

Hr. Wils finder, at Færgefarten er ubekvem og endda farlig for baade de rejsende og Færgefolkene, eftersom Engene fra Fastlandet og ud til Fjorden det meste af Vinteren staar under Vand - undertiden indtil 1 Alen - og saaledes maa de rejsende med Heste, Vogne og Kreaturer passere den lange Strækning gennem Vand til det Sted, hvor Færgen ligger, hvorfor mange rejsende saavel som Sognene paa begge Sider af Sundet har bedt ham andrage om Anlæggelse af en Bro.

Forslaget, Wils fremsætter, ligner i det væsentligste Barfreds i forbedret Udgave. Han foreslaar:

Broens Bredde maa være mindst 20 Alen, saa en Vogn kan vende paa den, og Længden maa blive 291 Alen og Højden ved Brohovedet 2 Alen, og Siderne maa belægges med Sten. Den øvrige Strækning over Engen til den nyanlagte Landevej fra Aalborg til Thisted maa ligeledes være 20 Alen bred. Til Kørsel med Grus og Sten foreslaar han, at man tager de vejpligtige indenfor 2 Mils Afstand med en Arbejdsdag pr. 2 Tønder Hartkorn. Til Bygning af Broen vil der udkræves 8 Arbejdsheste og 4 solide Vogne og 8 á 10 haandfaste Arbejdskarle samt en Stenhugger, og Arbejdet kan udføres paa 4 á 5 Maaneder for ca. 1000 Rd., naar Stenene kan tages i Nærheden uden Betaling. For at sikre Broen mod Drivis fra den nordøstlige Side af Livø Bredning er det nødvendigt at sætte 20 Ispæle á ca. 10 Rd.

En saadan Bro, mener Wils, vil blive baade god og varig, og det er endda muligt ved Licitation at faa Summen længere ned, og hvis ingen andre vil paatage sig Arbejdet, vil Wils sandelig selv gøre det.

Dette Forslag videresendes af Amtmanden med Bemærkning om, at han allerede har anmodet Herredsfoged Qvistgaard om at foranstalte Licitation afholdt i Henhold til Barfreds Forslag, som han dog finder daarligst men billigst, idet Wils' Forslag næppe kan bringes til Udførelse for den af ham anslaaede Sum.

Generalpostdirektionen finder, at Barfreds Forslag maa fremmes, men den afholdte Licitation gav det triste Resultat, at der kun kom et eneste Bud, nemlig fra Sognefoged Christen Jørgensen i Arup, der forlangte hele 1300 Rd. Arbejdet overdrages til ham 4. Maj 1839, endda uden Kaution, idet man ansaa ham for at være særdeles vederhæftig. Pengene skulde tages af Amtets Repartitionsfond.

Man har næppe paabegyndt Arbejdet før der melder sig Vanskeligheder. Hr. Barfreds Afstandsmaalinger viste sig desværre at være forkerte, idet Broen nødvendigvis maatte blive 50 Alen længere end vist paa Tegningen,

ligesom Vasen ogsaa maatte gøres længere, hvilket naturligvis betød yderligere Omkostninger, ligesom Ødelæggelser foraarsaget ved hyppige Oversvømmelser paa Grund af Gennembruddets Udvidelse ved Agger og en Stormflod i August 1840 jo heller ikke forcerede Arbejdet eller gjorde det billigere, men inden Udgangen af 1840 maatte det være færdigt, da der ellers blev truet med en Bøde paa 4 Rd. daglig.

Efter mange Genvordigheder blev Arbejdet omsider færdigt i Sommeren 1841, men der var desværre ikke nogen Grund til at synge Lovsange, thi ved et straks efter Færdiggørelsen foretaget Syn afsløredes det saa ganske eftertrykkeligt, at Arbejdet maatte betragtes som spildt, dersom ikke Broen forlængedes eller der foretoges en Opmudring, idet det straks viste sig, at der ved Brohovedet kun var 1 Fod Vand, hvad der jo var lovlig lidt eftersom Færgen stak 1¹/₄ Fod, noget man vel egentlig burde have undersøgt først. Resultatet var altsaa, at de rejsende stadig maatte køres eller bæres et langt Stykke for at komme ud til Færgen. At forlænge Broen med de nødvendige 150-200 Alen formodedes at ville koste 800 Rd., hvorimod en Opmudring vilde blive en Del billigere, og denne Udvej greb man til i første Omgang.

Skønt det vel maatte staa klart for enhver, at Broen var anlagt for Færgens Skyld, saa Færgemanden sig straks nødsaget til at klage over uvedkommendes Brug af den. Saaledes lod en Landpranger, Anders Larsen fra Feggeklit, i samfulde 6 Dage et Fartøj ligge ved Broen for at indtage 600 Td. Korn, han havde købt paa Hannæs, og vilde absolut ikke give Plads for Færgen. Efter at Wils havde klaget herover, foreslaar Herredsfogden at lade offentliggøre i Aviserne og paa en ved Broen opsat Tavle, at Broen kun er til Brug for Færgen, og at Færgemanden er berettiget til at bortvise Fartøjer, hvilket Forslag godkendes af Generalpostdirektionen.

Samme Anders Larsen var iøvrigt kort Tid forinden anklaget for ulovligt Færgeri, hvilket dog ikke gør dybere Indtryk paa ham end han den 25. September 1841 ansøger om Tilladelse til at færge fra Mors til Hannæs, endda til Taxter 25 % lavere end de gældende. Hans Andragende anbefales af Herredsfogden paa Mors og 60 Personer i Sejerslev, Jørsby, Ejerslev og Flade Sogne.

At faa en saadan Konkurrent paa Halsen huer naturligvis ikke Thomas Wils, der rent ud erklærer, at Anders Larsen altid har søgt at fortrædige ham og hans Forgænger, der endda var en af hans nære Slægtninge, ligesom han har hidset de rejsende op imod ham og truet med at nedtage Signalstangen paa Mors, og han har tillige gjort sig skyldig i ulovlig Møllebrug, Værtshushold og Handel samt truet Folk paa Livet. De for Færgeriet gældende Taxter har været uforandret i over 30 Aar, og han har Skøde paa Færgeretten, der har ligget til Stedet i over 100 Aar, saa han skal meget have sig frabedt, at nogen gaar ham i Næringen, hvad han ogsaa slipper for, da hverken Herredsfogden i Han Herred eller Amtmanden kan anbefale Anders Larsens Andragende.

Næppe er dette ubehagelige Intermezzo overstaet, før der foreligger en Klage fra Proprietær Møller paa Aagaardsholm i Salling og Købmand Nørsgaard i Nykøbing, der den 13. Oktober 1841 kom til Feggeklit for at komme over til Hannæs. De højste straks Signalet, men da den ene Færgebaad var bortlejet til Udskibning af Kartofler og netop var gaaet ud paa Strømmen til et der

liggende Fartøj, varede det 1½ Time inden de kom over. Paa den anden Side af Sundet bad de Folkene holde Færgen i Beredskab paafølgende Fredag Aften til Hjemfarten, men da de ankom den 15. Kl. 7½ til Sundet, var Færgemandens Søn paa Mors, saa han intet Mandskab havde, før han kom tilbage, hvilket først skete efter 5 Timers Forløb.

Til denne Klage, som Wils godkender, bemærker Amtmanden, at lokale Forhold gør det vanskeligt at faa et ordentligt Færgeri der, og han ønsker, at der maa blive truffet Foranstaltninger til at fremme Hurtigheden, men han mener dog, at Færgemanden er berettiget til at udlaane Færgen til andet Brug, naar de rejsende ikke sinkes derved.

At Færgemanden søgte at forøge sine Indtægter ved Udlejning af Færgen til andet Formaal kan næppe forundre, naar man ser paa følgende Oversigt over Færgefarten for Aaret 1839:

	Rejsende	Heste	Vogne	Kvæg	Kalve, Svin, Lam, Faar	Tønder Korn el.	Andet Gods
Januar	15			1			
Februar	76	13	2	17	1	13	10 Ankre
Marts	84	22	6	8	2	36	13 Ankre 1 Læs
April	63	19	5	26	14	14	6 Ankre
Maj	92	30	9	72	39	46	4 Ankre 2 Læs
Juni	104	26	4	15			6 Ankre
Juli	221	115	16	4	13	23	11 Ankre 4 Læs
August	85	9	1	12			4 Ankre
September	126	81	8	21	1	18	8 Ankre
Oktober	88	14	3	34	15	19	3 Ankre
November	106	15	4	8	14	35	2 Læs
December	44	2	1	4			6 Ankre
I alt	1104	346	59	222	99	204	71 Ankre 9 Læs

Den store Søgning i Juli og September angives at stamme fra, at der da har været afholdt Marked i henholdsvis Øskøls og Lerup.

Indtægten af ovenstaaende var kun 175 Rd. og 8 Sk., og naar herfra skal trækkes Udgifterne, der angives at være:

Folkehold ..... 120 Rd.
 Vedligeholdelse af Færge og Baad ..... 23 Rd.
 Skatter og Afgifter ..... 8 Rd.
 Isning ..... 13 Rd.
 I alt ..... 164 Rd.

bliver der altsaa kun 11 Rd. og 8 Sk. i Nettofortjeneste paa et helt Aar, hvad der nok maa synes at være en for ringe Fortjeneste, men hvilken Taxt, der er regnet med, kan ikke ses, da der ikke findes nogen trykt Taxt før efternævnte, der gjaldt fra 1. Juni 1841:

Voksen Person ..... 2 Rbsk.
 Husmænd, Inderste, Matroser,
 Soldater, Haandværkere
 og deslige Personer ..... 1 Rbsk.

Nødlidende Personer
 samt Børn under 2 Aar ..... 0 Rbsk.
 Børn fra 2 til 14 Aar det halve af ovenanførte.
 1 Hest ..... 4 Rbsk.
 Kvæg ..... 2 Rbsk.
 1 Føl, Faar, Lam, Kalv eller Svin ..... 1 Rbsk.
 Karet eller anden lukket Vogn ..... 12 Rbsk.
 Wiernervogn eller
 anden halvlukket Vogn ..... 8 Rbsk.
 Aaben Rejsevogn ..... 6 Rbsk.
 Enhver anden Vogn ..... 3 Rbsk.
 Calesche ..... 2 Rbsk.
 (for medfølgende Heste betaler man særskilt)
 1 Læs Flyttegods,
 Byggematerialer eller lign. .... 4 Rbsk.
 1 Kuffert, Kasse e.l. indtil 25 Pund ..... 1 Rbsk.
 1 dito indtil 50 Pund ..... 2 Rbsk.
 1 dito indtil 100 Pund ..... 3 Rbsk.
 for hver 100 Pund derover yderligere ..... 2 Rbsk.
 1 Læs Korn, Ærter el. lign.
 ikke over 8 tdr. .... 4 Rbsk.
 hver Tønde mere ..... ½ Rbsk.
 1 Læs med Vaade Varer saasom Smør,
 Tjære, Uld, Hør, Hamp, Humle, Talg,
 Ost, Flæsk e.l. ikke over 6 Skæpper ..... 4 Rbsk.
 for hver Skæppe mere ..... ½ Rbsk.
 1 Skippund Jern
 eller andet svært Gods ..... 3 Rbsk.
 1 Favn Brænde ..... 4 Rbsk.
 For at anløbe Broen betales af:
 1 Jolle ..... 2 Rbsk.
 andre Fartøjer under 1 Commercelæst ..... 4 Rbsk.
 af lastebrændte Fartøjer
 for den første Commercelæst ..... 5 Rbsk.
 og for hver Commercelæst mere ..... 2 Rbsk.

Om disse Taxter bragte nogen væsentlig Forhøjelse lader sig ikke afgøre, men nogen lukrativ Forretning var det stadig ikke, thi til nedennævnte Oversigt over Færdsejen for Aaret 1843 føjer Færgemanden kort og godt at den samlede Indkomst i dette Aar kun andrager 144 Rd. og 10 Sk., der næppe slaar til til Vedligeholdelser, saa der intet bliver til Folkeholdet.

	Færge	Baad	Rejsende	Vogne	Heste	Kvæg	Faar, Lam, Kalv	Læs	Tønder Korn etc.
Januar	1	19	59	1	2	4	2	28	
Februar	2	27	78	2	5		3	18	
Marts	3	49	91	2	10	4	15	30	
April	5	35	83	4	13	17	23		
Maj	4	48	88		9	42	13	42	
Juni	3	57	122			24	4	3	
Juli	19	76	231	6	89	15		38	
August		34	66					6	
September	2	39	93			18	3	19	
Oktober	4	43	102		8	30		12	
November	6	41	74	6	12			10	
December	2	21	36	2	5	4			
I alt	51	489	1123	23	153	158	63	3	

I 1844 indtraf atter en Ulykke, desværre af større Omfang end de tidligere, idet Færgen denne Gang sank, og hele 7 Mennesker druknede og kun 3 reddedes. Heller ikke denne Gang kunde man drage Færgefolkene til

Ansvar for Ulykken, der angaves at skyldes stærk Strøm og heftige Vindstød.

Fra 1845 staar Mads Møller for Færgeriet, men Færgestedet ejes dog stadig af Wils, der den 14. April 1847 skøder det til Jens Peter Kirk.

I Møllers Tid rejses atter Spørgsmaalet om en Bro paa Hannæs. Amtmanden gaar ind for en Forlængelse af selve Brohovedet, og hertil Ønsker man Understøttelse mod at Amtet klarer Vedligeholdelsen mod at faa Bropenge. Dette Forslag tiltrædes, men et Par Licitationer, man lod afholde 1847, gav som laveste Bud 1400 Rd., hvad man ikke vilde gaa med til, hvorefter Sagen henlagdes til bedre Tider, bl. a. ogsaa paa Grund af Krigen.

Det eneste positive der skete i Møllers Tid var at Færgetaxterne pr. $\frac{1}{6}$ 1846 forhøjedes til følgende:

	Sommer	Vinter
	Rbsk.	Rbsk.
Naar et helt Fartøj fragtes		
Færgen.....	48	60
Baaden.....	16	20
Naar der med et Fartøj havest anden Fragt:		
1 Person med Haandbagage	4	6
Haandværkere, Bønder, Tjenere, Soldater, Matroser eller lignende Personer	3	4
Et Barn fra 2-12 Aar det halve, og for Børn under 2 Aar samt nødlidende Personer intet.		
1 Hest	6	8
Kvæg	4	6
Svin eller Føl	2	3
Kalv, Lam, Faar eller Gris	$1\frac{1}{2}$	2
Chaise, stor holstensk Vogn el. lignende tilhørende Rejsetøj.....	24	32
En mindre Rejsevogn	12	20
En læsset Arbejds- eller Fjælvgogn	12	20
En tom Arbejds- eller Fjælvgogn	8	12
Kariol, Kærre eller lignende med Rejsetøj.....	6	8
(medfølgende Heste betales særskilt)		
Kuffert, Kiste, Balle eller lignende under 50 Pund	2	3
Kuffert etc. fra 50 til 100 Pund	3	4

Sommertiden regnes fra 1. April til 30 September.

Færgefolkene er pligtige til at hjælpe ved Ind- og Udskibning og maa ikke fordre Drikkepenge med mindre deres Tjeneste benyttes af den rejsende til hans Tøjs eller Godsens Befordring til og fra Landingsstedet.

Som før nævnt er Ejeren af Færgestedet fra 1847 Jens Peter Kirk, der søger og faar Bevilling, men, da Bevillingen skal indløses mod Betaling, søger han 1. September 1847 om Fritagelse herfor, idet han er af den Formodning, at Færgerettighederne alt er begrundet som een hans Ejendom tilhørende reel Ret, eftersom han og de foregaaende Ejere har Skøde derpaa og svarer af de 4 Skp. Færgeløbshartkorn. Efter Herredsfogdens Henstilling ydes Bevillingen gratis.

Ret længe var Kirk dog ikke Færgemand, thi allerede 5. August søger Jens Josephsen om Bevilling paa Færgeriet uden dog at have købt Færgestedet, men ogsaa han bliver hurtigt træt af det, hvorfor Kirk 28. Juni 1852 til Niels Jensen Gade af Øster Vandet skøder sin hele Ejendom bestaaende af Feggesund Vejrølle og

Feggesund Færgegaard under Matr. Nr. 12 b, 16 og 17 af Hartkorn ialt 1 Td., 5 Skp., 2 Fdk. og $2\frac{1}{2}$ Alb. samt Færgerettighederne af Hartkorn 4 Skp. for ialt 6200 Rd. Sølv.

I Gades Tid løstes endelig det gamle Brospørgsmaal. I Februar 1855 har Amtet ladet afholde Licitation over Bygning af en Bro paa Morssiden for ca. 2493 Rd. og beder nu om at faa 800 Rd. af Færge- og Transportvæsenets Fond stillet til Raadighed, idet disse Penge allerede var bevilget 1846, men de var ganske vist bevilget til Broarbejde paa Hannæs, men da Amtet nu vil lade begge Arbejder udføre, stilles Pengene til Raadighed. Broen paa Hannæs er anslaaet til at koste 4328 Rd. og 18 Sk., hvilket Beløb fremkommer saaledes:

Broens Forlængelse, Brohoved og Slæbesteders Anbringelse.....	3935 Rd.
900 engelske Jernplader.....	150 Rd.
24.000 Søm	30 Rd.
Levering og Nedlægning af Søsten.....	81 Rd.
Frugt af Jernplader og Søm	3 Rd. 18 Sk.
<u>Tilsyn i 129 Dage.....</u>	<u>129 Rd.</u>
I alt	4328 Rd. 18 Sk.

Da dette Arbejde var fuldført 1857, skulde Forholdene saa endelig være bragt i Orden, saa de rejsende uden Besvær kunde komme over Sundet, der nu befærdedes af betydeligt flere. Saaledes overførtes i Aaret 1858 hele 2450 Personer, 230 Vogne, 540 Heste, 240 Stykker Kvæg og 400 Td. Gods, hvilket Tal viser en betydelig Fremgang fra 1843, saa nu maatte vel enhver Klage over Fortjenestens Lidenhed forstumme. Desværre for Gade dukkede der nu en Konkurrent op. 14. Juni 1855 ansøger Kammerassessor H. C. Jespersen, Ejer af Feggeklit, om Bevilling paa Færgerettighederne ved Feggesund. Som Grund herfor anføres, at han har ladet opføre Bygninger til Kro og Befordringsstation ved Færgeløbet og den nye Bro. Overfarten giver ikke saa meget, at det kan svare Regning for begge, men da Gade ikke har nogen Bevilling, ønsker Jespersen den gerne.

Andragendet anbefales af Byfoged Koefoed i Nykøbing. Amtmanden kan anbefale, dersom det ikke strider mod Gades Rettigheder.

Herredsfogden i Han Herred kan ikke anbefale, men medsender er Erklæring fra Gade, der finder Bevilling for ham unødigt, da Færgeretten efter hans Formening hører til Stedet, som han ejer og kun kan fratages ham ved Lov.

Til Gades Paastand svarer Jespersen, at der ikke eksisterer noget Færgeløbshartkorn, men kun en ubetydelig Færgeafgift, $1\frac{1}{2}$ Sk. aarlig, og ønsker Gade en Retssag paa Spørgsmaalet, vil Jespersen gerne føre den.

Jespersens Paastand om Færgeløbshartkornet var ganske vist rigtig, idet Fiskeri-, Bro- og Færgeløbshartkorn efter Lov af 20. Juni 1850 ophævedes fra 1. Januar 1851 og i Stedet for fastsattes en aarlig Afgift, der for Færgeløbshartkornets Vedkommende udgjorde $44\frac{4}{5}$ Sk. pr. Tønde Hartkorn, men da Feggesund Færgested var ansat til 4 Skp., maatte Afgiften beløbe sig til 23 Sk. aarlig og ikke, som af Jespersen paastaet, til $11\frac{1}{2}$ Sk.

Tillige insinuerede Jespersen, at Færgemændene Niels Eriksen og Christian Jensen egenraadig havde sat sig i Besiddelse af Færgerettighederne ved at paatage sig at udrede de ubetydelige Afgifter, der svaredes af Færgeløbshartkornet, der iøvrigt ikke fandtes indført i Skødet af 14. Juni 1803.

Sagen gaar nu til Generalpostdirektionen, der sender den til Kammeradvokat Blechingberg til Udtalelse. Denne finder ikke, at Matriklen af 1688 giver Oplysning om, at Færgeriet oprindelig er drevet af Ejeren af Feggeklit, som Jespersen ogsaa havde paastaet, men derimod findes Matr. Nr. 7 af Sønder Arup at svare af Færgefarten.

Iøvrigt finder Kammeradvokaten, at det ligger i Begrebet Færgeløbshartkorn paa en Ejendom, at det er en Afgift af en til Ejendommen hørende Færgeret, og, omend de foreliggende Oplysninger ikke er fuldstændige, saa finder han overvejende Grunde til at antage Tilstedeværelsen af en reel Ret for Gades Ejendom til at udøve en Færgeret, som han støtter paa den gamle Matrikuls Indhold i Forbindelse med Overdragelserne gennem over 20 Aar. Vanskeligere bliver det at bestemme Udstrækningen af Rettighederne, men man er dog ikke berettiget til at drage den Slutning, at det drejer sig om et Monopol paa al fremtidig Fart over Sundet. Færgeregulativet af 1.

September 1846 giver Færgemanden Adgang til imod visse Pligter at befordre rejsende fra Morssiden og giver ham Eneret til Farten fra Arup til Mors. Dette fører til den Slutning, at han ikke er eneberegtiget til at færge fra Mors til Arup, hvorfor det maa fraraades at give Jespersen Eneret paa Færgefarten, men Ejeren af Færgegaarden paa Hannæs menes dog ikke at kunne forhindre, at en Færgcindretning etableres paa Morssiden.

Efter Kammeradvokatens Udtalelse i Sagen afslaaes Ansøgningen, men det antydes dog overfor Jespersen, at han kan faa Tilladelse til at færge fra Mors til Hannæs, men ikke omvendt. Denne Afgørelse passer naturligvis ikke Jespersen, der i et Brev til Kommitteret i Generalpostdirektionen, Kammerherre Wedel Heinen, bl. a. fremkommer med den Paastand, at der ingensinde er udstedt noget kongeligt Skøde enten paa Færgerettighederne eller Færgeløbshartkornet, hvilket viser, at han intet Kendskab havde til Kronens Skøde af 17. August 1675, hvorimod han kan have haft Kendskab til den foranførte Bevilling paa Skattefrihed til Agnete Kaas, i hvilken omtales Færgeret til Feggeklit, der dog, som før nævnt, ikke omtales i Matriklen af 1688.

Efter saaledes at have beholdt Valpladsen søger Gade 14. November 1856 om Fritagelse for offentlig Kontrol og om Fritagelse for at befordre Embedsmænd gratis, hvad der dog nægtes ham.

Kammerassessor Jespersen søger nu 20. November 1856 Kongen om Bevilling til at etablere Færgeri ved Kro- og Handelsstedet Christiansholm i Sejerslev Sogn til Befordring af rejsende, Kreaturer og Gods fra Mors til Arup.

Andragendet ledsages af en Udtalelse af Byfogden i Nykøbing, der mener, at man maa fordre de samme Fartøjer som paa Hannæs, nemlig en Færge og en stor Baad samt en Kastebro til Brug i de Tilfælde, hvor der ikke kan lægges til ved Landingsbroen, samt en mindre Baad. En Følge af Bevillingen maa blive, at Gades Eneret bortfalder.

De fornødne Fartøjer er Jespersen villig til at fremskaffe, og han ønsker i den Anledning at laane 500 Rd. af Befordringsvæsenets Fond. Det hele menes at ville koste 700 Rd.

Den ønskede Bevilling gives 29. April 1857, hvorfor Jespersen takker 28. Juni og meddeler, at han allerede har anskaffet en stor og en lille Baad. Færge og Kastebro er bestilt hos Skibsbygmester Møller i Nykøbing. Folkene er antaget, og Færgeriet med Baad er allerede begyndt.

Dette Hastværk foranlediger Postinspektør Zahrtmann til at indberette, at han finder det urigtigt at tillade Jespersen at begynde Færgeriet med Baad alene, da der herved tjenes betydeligt mere end ved at sejle med Færge, og herved mener han, at man foruretter Færgemanden paa Hannæs.

Denne Henvendelse tages der dog ingen Notits af, og 30. August kan Jespersen indsende Obligation paa de 500 Rd. samt Udskrift af Synsforretning over Baad og Færge, og herefter er der saa to Færgemænd til at slaas om det lidet, der er at sejle med, og for de rejsende to Færgemænd at klage over.

4. Marts 1858 skrives følgende Klage over Niels Gade:

”Eierslev, d. 4de Marts 1858.

Torsdagen den 4de Februar om Eftermiddagen Kl. 3 ankom undertegnede Mænd med vor Familie til Niels Gades Færgegaard paa Arup Side ved Feggesund og henvendte os til Færgebestyrer Lauritzen sammesteds om at blive overførte til Morsøe, men uagted vi ikke kunde skjønne, at der var noget til Hinder for at sætte os over Feggesund med Færgebaaden, blev vi da opholdte 3 á 4 Timer, og dette uagted det var en Nødvendighed for vore Koner at komme hjem til deres smaa Børn. I samme Tid var der 2 Karle fra Gullerup ved Navn Michel Jensen og Poul Chr. Seiersen, den ene 19 Aar og den anden 20 Aar, som satte over med tvende Flade-Mænd, som ligeledes var det nægtet. Til Bevis paa Fremkommeligheden lod Færgebestyreren paa Mors øsiden deres Baad sætte over til Arup-Siden for at hente os, hvilket heller ikke maatte ske, da Christiansholm alene er berettiget til at færge over fra Morsøsiden, hvorfor vi som nævnt maatte vente 3 á 4 Timer for at komme over Sundet. En saadan uforsvarlig Fremgangsmaade mod os tillade vi os at anmelde for det høje Generalpostdirektorat og at bede vedkommende derfor alvorlig tiltalt og straffet.

Peder Christian Larsen, Gaardmand.

Anders Jensen, Gaardmand. Lars Lund, Husmand.

Anders Chr. Larsen, Gaardmand.”

Til optagen Politirapport svarer Niels Laursen, der bestyrer Færgeriet for Niels Gade, at der den paagældende Dag var saa haardt Vejr, at Tagstenene fløj af Husene, og Vinden var stik imod, saa det var ganske umuligt at sætte Færgen over lige saa lidt som Baaden saa længe Vejret var saa haardt, og der tilmed var Kvinder og Børn med; yderligere opførte P. C. Larsen sig saa støjende, at man var meget betænkelig ved at tage ham med over.

Denne Forklaring tages til Efterretning, og Amtmanden afviser Klagen som ubegrundet.

Samme støjende P. C. Larsen klager 29. September s. A. over Færgemanden paa Morssiden, som han mener har taget for meget. Han har for to Heste, en Vogn, 4 voksne Personer og et Barn betalt 2 Mark og 8 Sk. for Turen frem

og tilbage, men ogsaa denne Klage afvises, da Betalingen stemmer nøje med Taxterne.

Kammerassessor Jespersens Tid som Færgeriejer blev kun kort. Man har i Generalpostdirektionen erfaret, at Jespersen har solgt Christiansholm, der nu ejes af to Bønder paa Mors, og spørger nu Amtet, om der kan gives Tilladelse til Færgeri i Lighed med Jespersen, og om han stadig ejer Færge og Baade, da han i modsat Fald maa indfri Restgælden paa Laanet, 200 Rd. Paa Forespørgsel svarer Herredsfogden paa Mors at Jespersen har solgt Færgeriet til Proprietær Overgaard til Skarregaard og tidligere omtalte P. C. Larsen, og det var da Mening, at disse skulde indfri Laanet. Larsen er dog traadt tilbage, og Overgaard vil nu selv føre Tilsyn med Færgeriet. Den omtalte Ejendom omtales i Skødet (tinglyst ²⁸/₄ 1860) som Matr. Nr. 2 og 3 af Feggeklit af Hartkorn 2 Skp., 2 Fdk. og ²/₂ Alb. og 4 Skp., 1 Fdk. og ³/₄ Alb. Paa Matr. Nr. 3 ligger Færgegaarden Christiansholm, der beskrives som et Vaaningshus 29 Alen lang og 14 Alen bred med en Kvist paa 10 Alen. Et Hus mod Vest 36 Alen lang og 12 Alen bred, et Pakhus i 2 Etager 50 Alen lang og 14 Alen bred med Butik, et Hus øst for Pakhuset 61 Alen lang og 12 Alen bred. Hvor Gæstgiveriet havde til Huse omtales ikke. Til denne Skrivelse bemærker Amtmanden, at han ikke finder Anledning til at henlægge Færgeriet til Ejeren af Feggesund Færgegaard, da Jespersen har ofret meget paa Færgeriet, og endvidere maa det være i de rejsendes Interesse, at der er Færgeri paa begge Sider. Som Svar herpaa skriver Generalpostdirektionen 16. Januar 1861 at Amtet maa meddele Overgaard, at Tilladelsen til Jespersen var personlig, og at den ikke kan overgaa til ham, ligesom det maa paalægges Jespersen at indfri Laanet.

Imidlertid skriver Jespersen, der nu er Prokurator i Odense, at Handelen er gaaet tilbage, og at Færgeriet nu drives for hans Regning; at nedlægge Færgeriet finder han uforvarligt, da der altid blev klaget, medens der kun blev drevet Færgeri fra Hannæs.

Hvor længe Jespersen drev Færgeriet fra Odense kan ikke ses; det kan dog kun have drejet sig om faa

Maaneder, thi i August s. A. drives det ved en Forpagter Vadskjær.

Samme Aar skiftes der Ejer paa Hannæs, idet Niels Jensen Ga de har solgt Feggesund Færgegaard til Jesper Larsen, der 26. Februar 1861 anmoder om at faa overladt Retten til Færgeri fra begge Sider, idet han gør opmærksom paa, at han ved sin Ansøgning ikke erkender Statens Ret efter de gældende Love - uden Erstatning - at indskrænke den hans Ejendom efter lovlige Adkomster fra Arilds Tid tilkommende Ret til Færgeriet over Feggesund, men det er dog hans ønske, at dette Spørgsmaal ikke skal nødvendiggøre en Retssag. Dette hans Syn paa Sagen deles af Herredsfogden i Han Herred, men hverken af Herredsfogden paa Mors eller af Amtmanden, og den 21. August meddeler Generalpostdirektionen, at der ikke foretages videre i Sagen.

Føromtalte Handel mellem Prokurator Jespersen og Proprietær Overgaard blev alligevel til noget, thi 9. Januar 1862 søger Overgaard om at faa overdraget Retten til Færgeri fra Mors. Velsagtens for at faa Klarhed over, hvorvidt det denne Gang er alvorligt ment med Handelen, forlanger Amtet 5. Februar 1862 en Udtalelse fra Jespersen, der endelig 23. Marts kommer med en længere Redegørelse, i hvilken han bl. a. fortæller, at han købte Feggeklit 1854 og her indrettede Krohold og Færgeri. Til Materialer havde han anvendt ca. 1000 Rd., men det hele blev ham en Skuffelse. Færgeriet gav Tab, og Konkurrenten paa nordre Side var utilfreds, fordi hans Indtægter blev mindre, men samtidig blev han nødt til at holde sine Redskaber i bedre Orden end hidtil, da det enkelte Gange hændte, at Rejsende druknede under Overfarten. Sluttelig insinuerer han, at der blev lagt ham Hindringer i Vejen fra Gades Side, hvis Sagfører, Prokurator Lykke i Nykøbing, var Postinspektør Zahrtmanns Bysbarn og gode Ven.

Proprietær Overgaards Andragende resulterer i, at der 26. Juli 1862 gives ham en Bevilling i Lighed med den Jespersen tildelte.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1949, side 311-344)